

Studenti iz sjeverne Hrvatske na bečkom sveučilištu u XIV. i XV. stoljeću

Činjenica da su Sveučilišta u srednjem vijeku najviše djelovala na razvitak političkog, kulturnog i književnog života, poznata je svim povjesničarima. Stoga, povijest jednog Sveučilišta ujedno je povijest tadašnje kulture kako zemlje u kojoj se ono nalazilo, tako i zemlje iz koje su dolazili studenti.

Želimo li nešto više saznati o pojedinom Sveučilištu i vremenu u kojem se ono potvrdilo, valja nam zaviriti u njegovu matičnu knjigu (Matrikel), tj. knjigu u kojoj se nalazi popis rektora Sveučilišta, dekana, prokuratora, profesora i studenata, raznih promocija, itd. Matice Sveučilišta su prije svega bogati izvor povijesti duhovne kulture, odgoja i znanosti te genealogije pojedinih ličnosti za čijom se izobrazbom traga. Drugim riječima, Matice predstavljaju izuzetan spomenik svog vremena.

Ono što su za mladiće željne humanističke naobrazbe iz primorskih krajeva u 14. i 15. stoljeću bila sveučilišta u Bolonji, Padovi, Napulju, Ferari, Sieni, a u 13. st. Parizu, to je Beč bio za one iz »Sclavoniae superior« (Gornje Hrvatske, ili Civilne Hrvatske).

U vrijeme osnutka Bečkog sveučilišta, u Evropi je već bilo utemeljeno oko trideset sveučilišta, pretežno u romanskim zemljama. Praško sveučilište (osn. Karlo IV. 1347.) dalo je poticaj austrijskom hercegu Rudolfu IV. za utemeljenje Sveučilišta u Beču 1365. godine. Praškom i Bečkom sveučilištu prethodilo je Pariško (os. 1200.). Antun Vramec (1538—1587) bilježi u svojoj Kronici (1578.): »Bečka orsaška škola ovo vreme (1365), se poče od hercegov austrijskih ali Bečkih, Alberta i Rodolfa«.

Budući da ne postoji nikakvih zapisa iz prvog desetljeća djelovanja Bečkog sveučilišta, ne možemo znati da li je koji student iz gornje Hrvatske na njemu studirao. Prve matice datiraju 24. lipnja 1377. godine pa ujedno tim datumom dobivamo prvo svjetlo najstarije povijesti istog Sveučilišta.

U povelji utemeljitelja Bečkog sveučilišta hercega Rudolfa IV. (1340—1365.), spominje se podjela unutar Sveučilišta u četiri zavičajne zajednice (in partes quator) po uzoru na Pariško na kojem su postojale četiri »nationes«: francuska, engleska, normanska i pikardska.

Tako su već na Praškom sveučilištu četiri narodnosti studenata: »In Universitate sunt quator nationes, ut de facto sunt, Bohemorum, cui nationi coniuncti sunt Moravi, Ungari, atque Slavi; alia sit natio Polonorum, alia Bavarurum, alia Saxonum«. (Četiri su nacije na Sve-

učilištu: češka, kojoj pripadaju Moravci, Mađari i Slaveni/vjerojatno se tu misli na Južne Slavene. Naime 1347. godine Karlo IV. pozvao je u Prag glagoljaše s otoka Pašmana, Čokovca čiji je samostan 1345. godine od Mlečana bio uništen/, drugu naciju sačinjavaju Poljaci, treću Bavarci, a četvrtu Saksonci).

U matičnoj knjizi Bečkog sveučilišta od 6. lipnja 1366. godine također se upisuju studenti prema zavičajnom podrijetlu razvrstani u četiri nacije: austrijska, rajnska (kasnije pripojena i saksonska), češka i mađarska. U ovom slučaju nas zanima mađarska (četvrta) nacija jer njoj su pripadali studenti iz slavenskih zemalja, dakle i Južni Slaveni Hrvati, Slavonci i Slovenci (Croaten, Slavonier und Slovenen).

Upis na Sveučilište od lipnja 1377. do rujna 1385. godine obavljao bi se jednom godišnje, a od travnja 1385. semestralno tj. dva puta u godini (travanj i rujan). Sam upis pojedinog studenta u matičnu knjigu dotične nacije bio je uglavnom ograničen na ime, podrijetlo i upisnu taksu.

Do 1480. godine u maticama Sveučilišta pred mjesto podrijetla, odnosno iza imena studenta prevladava tzv. plemićko analitičko podrijetlo bilježeno sa »de«, npr. »Michael de Sagrabia« što se je poistovjećivalo s mjestom rođenja ili pak dijacezom iz koje studenti potječe kako ćemo to najbolje vidjeti u samom popisu.

Valja napomenuti da su sveučilišne matice, iz kojih smo izvadili imena studenata u vrijeme njihova studija (1385—1450.) u austrijskoj historiografiji, bile zagubljene sve do 1876. godine pa se za mnoga imena iz naših krajeva nije moglo znati (Prvi put su tiskom izdane 1956. godine. Budući da se poslije F. Šišića od hrvatskih povjesničara nitko nije bavio studentima iz naših krajeva iz spomenutog razdoblja na Bečkom sveučilištu, smatramo da ćemo ovim ispuniti takvu prazninu).

Spomenimo da je ukupni broj studenata na Bečkom sveučilištu u vremenskom razdoblju od 1377. do 1450. godine iznosio 19.526 studenata. Na austrijsku naciju od 1385. do 1450. godine otpada 4478 studenata (233 Bečana), 9061 na rajnsku naciju, 4141 na mađarsku (131 Hrvat) i 994 studenta na saksonsku naciju.

Slika frekventnosti studenata, kao i mjesta iz kojih se najviše studenata nalazilo u Beču od 1385. do 1450. godine, vidljiva je iz priložena popisa iz kojeg proizlazi da je najviše studenata u Beču bilo iz Križevaca (26) zatim Zagreba (20), slijede Koprivnica i Požega (10), Đakovo

Veduta bečkog sveučilišta u XVI. stoljeću

(9), Čazma (8), Ivanić (5), Prođavić/Virje/ (5), Krapina (4), Hrašćina (4), Velika/Slavonija/ (3), Ludbreg (2), Greben (2). S jednim studentom bili su zastupljeni: Samobor, Lobar, Lipnik, Višnjevac, Domitrovec, Varaždin, Apatovec, Kostajnica, Dobra Kuća, Peščano, Plavšinec, Bodočić, Prečno (Presečno?), Zabok i Dreškovo. Sama značajna mjesta u našoj povijesti.

Za bolje razumijevanje popisa studenata u prilogu valja, svakako, još i ovo reći: upis (imatrikulaciju) u matice vršio je rektor Sveučilišta, najčešće prokurator određene nacije (on je zastupao interese svoje nacije kao njezin pročelnik).

Pošto se novopridošli student najkasnije mjesec dana po svom dolasku na Sveučilište prijavio rektoru, i pred njim položio zakletvu pridržavanja reda propisanog statutom, i plativši taksu upisnine koja je iznosila 2 groša za obične studente, a 4 za plemiće, dao je upisati svoje ime i mjesto podrijetla u matice. Takva je prijava slijedila usmeno, stoga nije čudo što se na papiru pojavilo iskrivljeno mjesto njegova podrijetla pri čemu treba danas voditi računa o pisanom, glasovnom i izgovorenom imenu mjesta (naročito važno za onomastiku). U popisu ćemo naići na različite oblike mjesta: *de Sagravia, de Sagrabia, de Crisyo, Crisio, Cryseo,*

Krisia; Posega, Bosega, Posaga, ili Prodwiż, Prodbiz, itd.

Kod upisa, uglavnom, prevladava tzv. latinska »traditio scripta« pod utjecajem mađarskog kancelarijskog pravopisa. Očito se kod pravopisa osjećaju razni utjecaji koji odgovaraju svojoj posebnoj tradiciji. Sva su imena u spomenutim maticama latinizirana. Što se imena mjesta tiče, u priloženom popisu za pravilno čitanje važno je znati: slovo *-s* u međuvokalnom položaju čita se kao *š* ili *ž* (Posega — Požega, Crisio-Crižio); *-cz* kao *-c* (Kaprunca — Koprivnica); *-tz* kao *ć* (Ybanitz-Ivanić); *-iz* kao *-ić* (Prodawiz-Prodavić); *-cz* kao *-ć* (Tresicz-Tresić); *-th* kao *-ć* (Solarith-Solarić). Primijetit ćemo, također, da je velik broj imena vezanih uz očevo ime: Jacobus Petri (*filius*, A.J.) de Koperuncia, dakle, Jakob sin Petra iz Koprivnice; Paulus Petri (*filius*, A.J.) de Sagrabia — Pavao sin Petra iz Zagreba; Gregorius Benedicti (*filius*, A.J.) de Cassma — Gregorije sin Benedikta iz Čazme, itd.

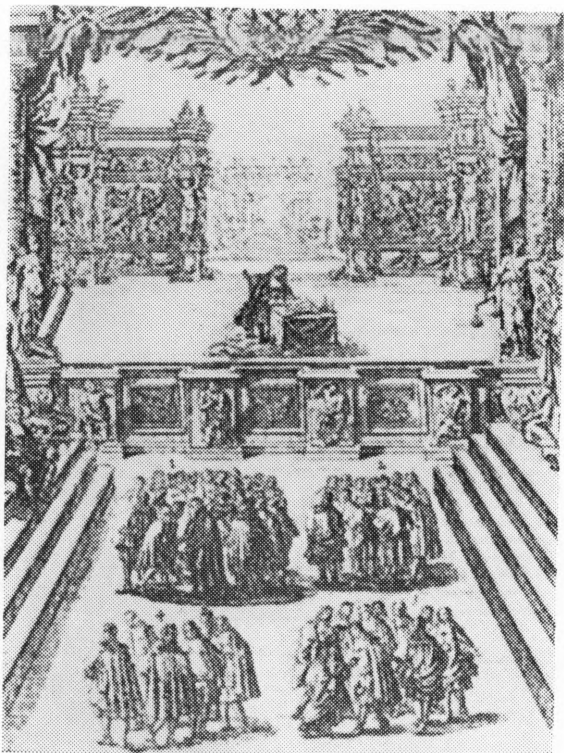
Veliko slovo H, te rimski I, II zatim arapski 1, 5, 8, 11, 13 iza mjesta podrijetla studenata znače: student pripada mađarskoj naciji (Hungarici — H), ljetni semestar je I, a zimski II, u koji je dotični upisan. Arapski brojevi označuju redosljed u originalnim rukopisnim maticama.

Najstarija matična knjiga bečkog sveučilišta
(1377—1420.)

HRVATI NA BEČKOM SVEUČILISTU OD
1385 — 1450. godine

1385. Paulus Petri de Sagrauia¹ H II 8
 1386. Georgius Custos de Sagrabia H II 5
 1387. Dom. Nicolaus prepositus Czasmensis H II 11
 1387. Georgius canonicus Zagrabiensis H II 12
 1388. Georgius de Wysychnyewycz² H II 29
 1388. Dom. Johannes plebanus Sancte Crucis de Iwanch³ H II 1
 1389. Emericus de Dymitrolcz⁴ H II 32
 1391. Georgius de Wysychnyewycz H I 17
 1392. Dom. Tomas de Dyaco⁵ H I 9
 1395. Antonius de Criso⁶ H I 9
 1395. Michael de Griso H I 8
 1395. Georgius de Sagrauia H I 13
 1396. Steffanus Pawli de Sagrabia H I 29
 1399. Demetrius de Dyaco H I 8
 1399. Fabianus de Dyaco H I 15
 1399. Thomas de Crisio H I 23
 1399. Nicolaus de Cryseo H II 5
 1399. Benedictus de Cryseo H I 20
 1399. Blasius de Cryseo H II 6
 1401. Jacobus Petri de Koperuncia⁷ H I 11
 1401. Franciscus de Dyako H II 8
 1401. Mathias de Dyaco H I 31
 1401. Michael de Dyaco, famulus des Bartholomeus custos Bozzenensis H I 2
 1401. Thomas de Crisio de Slaunia H I 35
 1402. Andreas de Crisio H II 2
 1402. Gallus de Krisia H I 11
 1402. Johannes de Sancta Cruse de Velica⁸ H I 5
 1403. Johannes de Krisio H II 5
 1403. Sebastianus de Dyako H I 8
 1404. Nicolaus de Raschina bub Greben⁹ H I 7
 1408. Symon de Lobar¹⁰ H I 10
 1409. Blasius de Cryseo H II 12
 1409. Stephanus de Crisio H II 13
 1410. Gregorius Benedicti de Cassma H II 1
 1410. Blasius de Veliko H I 10
 1411. Mathias de Zagrabia H II 6
 1411. Nicolaus Kiczka, plebanus in Plausenicz¹¹ H II 31

Četiri akademske (studentske) narodnosti u Beču u srednjem vijeku

1412. Petrus de Crisia H II 43
 1412. Gregorius de Chrapina A II 31
 1412. Gallus de Dyaco H I 4
 1412. Valentinus de Sancto Johane de Crisia H II 45
 1413. Paulus Ludbreg¹² H II 26
 1413. Antonius de Crisyo H I 55
 1413. Lucas Petri de Posega H I 70
 1413. Barnabas filius Gregorii de Apadocz¹³ H I 11
 1413. Johannes de Costanicza H I 7
 1414. Georgius Johannis de Sagrabia H II 7
 1414. Clemens de Crisio H II 19
 1414. Dominicus de Crisio H II 18
 1415. Antonius de Prodewiz¹⁴ H I 29
 1415. Michael de Prodbiz¹⁵ H I 28
 1416. Elias Ginvan de Czaschma H II 6
 1418. Mathias de Rasingna¹⁶ H II 21
 1418. Martinus de Peschano¹⁷ H II 4
 1418. Barnabas de Sagrabia H II 5
 1419. Vrbanus de Crisio H I 12
 1419. Andreas de Bosega¹⁸ H I 28
 1419. Petrus de Crisio H I 15
 1419. Philipus de Crisio H I 13

1419. Valentinus de Castellanobecz¹⁹ H I 16
 1420. Stephanus Yban²⁰ de Welika H II 5
 1420. Martinus de Noua Ciuitate in Sclauonia²¹ A II 7
 1420. Andreas de Noua Ciuitate in Sclauonia A II 8
 1421. Laurentius de Prodauis²² H I 27
 1421. Mathias de Prodauis H I 28
 1421. Antonius de Posega H I 15
 1421. Matheus Possegewr²³ H I 23
 1421. Theodorus de Zagrabria H II 10
 1421. Clemens de Ludbrig H I 24
 1421. Thomas de Kaprunca²⁴ H I 25
 1421. Blasius de Crapina H I 29²⁵
 1421. Blasius de Abrakugca²⁶ H I 6
 1422. Gallus de Rasingna²⁷ H I 26
 1422. Andreas de Bosega²⁸ H II 30
 1422. Georgius de Prodauis H I 25
 1423. Georgius de Poßega H I 2
 1423. Nicolaus de Zagrabria H I 1
 1424. Michael Mercatoris de Possgawr A II 14
 1424. Johannes Martini de Zagrabria H II 12
 1426. Clemens de Posega H I 25
 1426. Edicus de Griseo, Sclaus H I 41
 1427. Stephanus de Crisio H I 4
 1427. Philipus de Posegawr H II 34
 1427. Thomas de Zagrabria H I 36
 1427. Benedictus de Razina²⁹ H I 6
 1427. Georgius de Caprunca H I 25
 1428. Clemens Solarith de Kaprunca H II 7
 1429. Stephanus de Kaprunca H II 33
 1429. Emmericus de Caprunca H I 6
 1429. Johannes de Bosna H I 60
 1430. Anthonius Richterch de Zamawar³⁰ H I 33
 1430. Valentinus filius Michaelis de Zagrabria H I 51
 1430. Lucas Martini de Criseo H I 53
 1431. Nicolaus de Lypnyk H I 36
 1432. Paulus de Zagrabria H I 23
 1432. Helyas de Posaga H I 28
 1434. Valentinus de Crisio H I 20
 1434. Petrus de Crisio H I 9
 1434. Gregorius de Czesma H II 14³¹
 1435. Michael de Crisio H II 26
 1435. Emericus de Trigaw ad Sanctum Marcum³² H I 25
 1437. Blasius de Caprunca H II 11
 1438. Bartholomeus de Chasma H II 17
 1438. Demetrius de Zagrabria H II 4
 1438. Petrus de Posega H II 4
 1441. Paulus Tresicz de Czasma H I 1
 1442. Ambrosius de Kaprunca H II 4
 1442. Gregorius Benessii de Bodonicz H I 27
 1444. Valentinus Mathie de Kaprunca³³ H II 6
 1445. Johannes Francisci de Crisio H II 6
 1445. Demetrius Nicolai de Czasma H I 25
 1446. Georius Musekich de Czasma H I 10
 1447. Georgius Pauli de Zagrabria H II 4
 1447. Benedictus de Ywantz³⁴ H I 9
 1447. Emericus de Zagrabria H I 41
 1447. Jacobus de Warasдино³⁵ A I 27 (sic!)
 1448. Bartholomeus Vrbanus de Ybanitz³⁶ H I 4
 1448. Andreas de Caprunca H I 16
 1448. Johannes de Bosna H I 25 (sic!)
 1448. Augustinus de Zagrabria H I 2
 1448. Michael de Zagrabria H I 1

1449. Vrbanus Carnificis de Greben H I 66
 1449. Michael Ade de Ybanitz H I 3
 1449. Clemens Johannis de Ybanitz H I 34
 1449. Erasmus de Krapina H I 5
 1449. Martinus Doschitz de Crisio H I 31
 1449. Oswaldus Sabock de Crapina H II 37
 1449. Paulus de Zagrabia H I 30
 1449. Mathias de Zagrabia H I 4
 1450. Johannes Currificis de Kraepina H II 15
 1450. Nicolaus de Preczsna³⁷ H II 16

Literatura

- Karl Schrauf, Die Wiener Universität im Mittelalter 2, Wien 1904.
 (Bečko sveučilište u srednjem vijeku)
 Karl Schrauf, Die Matrikel der Ungarischen Nation an der Wiener Universität 1453—1630, Wien 1902.
 (Matica mađarske nacije Bečkog sveučilišta)
 Ferdo Sišić, Hrvati na Bečkom sveučilištu od god. 1453—1630, u: Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinsko-gazemaljskog Arhiva I, Zagreb 1903, 161—171.
 Joseph von Aschhacb, Geschichte der Wiener Universität 3 Bde., Wien 1865.
 (Povijest Bečkoga sveučilišta, 3 toma)
 Arthur Goldman, Die Wiener Universität 1519—1740, Wien 1917.
 (Bečko sveučilište . . .)
 Franz Gall, Die Alte Universität, Wien — Hamburg (Staro Bečko sveučilište)
 Franz Gall, Die Matrikel der Universität Wien I/1377—1450, Graz-Köln 1956.
 (Matica Bečkog sveučilišta, svez. I . . .)
 Josip Hamam, Hrvatski glagoljaši u Pragu, u: Zbornik za slavistiku knj. 1, Novi Sad 1970, 84—99.

Bilješke

- 1 Sagrabia = Zagreb (v — b)
- 2 Višnjevac
- 3 Ivanić (ch — ć)
- 4 Dimitrovec
- 5 Đakovo
- 6 Križevci
- 7 Koprivnica
- 8 Velika /Slavonija/ (c — k)
- 9 treba sub Greben
- 10 Lobor (o — a)
- 11 Plavšinec
- 12 izostavljeno »de«
- 13 Apatovec (d — t)
- 14 Prodavić /Virje/ (iz — ić)
- 15 Prodavić (b — v)
- 16 Rasinje (gn — nj)
- 17 Peščano
- 18 Požega (p — b)
- 19 Kaštelanovec (b — v, cz — c)
- 20 Ivan (y — i, b — v)
- 21 Nova Gradiška
- 22 Prodavić
- 23 Požega /iz Požege/
- 24 Koprivnica
- 25 kod god. 1412. dolazi A (Austriakus) znači da je Gregorije upisan u austrijsku naciju. Vjerojatno je to pisareva pogreška.
- 26 Dobra Kuća
- 27 Požega (b — v)
- 28 Rasinje
- 29 Rasinje
- 30 Samobor (w — b)
- 31 Čazma (zc — č, e — a)
- 32 Dreково /Slavonija)
- 33 Koprivnica
- 34 Ivanić (tz — ć)
- 35 Varaždin
- 36 Ivanić (b — v, itz — ić)
- 37 Prečno (ili Presečno)